

УДК [930.253+94+929](477)"18"

О. М. БЕЛАЯ*

**ДОКУМЕНТИ ГЕРОЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1812 РОКУ
МИКОЛИ ПАНАЄВА У ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Вперше публікуються досі невідомі документи про героя Вітчизняної війни 1812 року Панаєва Миколу Івановича (1794–1855), генерал-майора, колишнього коменданта міста Києва та Києво-Печерської цитаделі з архівних фондів “Київське губернське дворянське депутатське зібрання”, “Київський губернський відділ народної освіти (Губвно)”.

Ключові слова: Панаєв Микола Іванович; Вітчизняна війна 1812 року; дворянський родовід; формулярний список; Державний архів Київської області.

Виповнилося 200 років від початку однієї з найкровопролитніших війн ХІХ століття – Вітчизняної війни 1812 року. Саме на світанку 24 червня 1812 року французькі війська під командуванням Наполеона без оголошення війни увійшли на територію Російської імперії, до якої входили тоді землі сучасної України.

До складу французької армії, яку сам командувач Наполеон називав “Великою”, долучались національні корпуси європейських країн, вже підкорених Наполеоном, а також польський корпус маршала Ю. Понятовського. Ворогу протистояла російська армія під командуванням М. І. Кутузова. Також активно створювались партизанські загони, народне ополчення. Зокрема, на території України було організовано 19 козачих полків, більшість з яких озброїли та утримували за свій рахунок патріотично налаштовані поміщики.

На світанку 26 серпня 1812 р. (за старим стилем) розпочалася одна з найзапекліших битв Вітчизняної війни – Бородінська. Французи та їх союзники втратили під Бородіно 58 000 чоловік. Хоча втрати російської армії теж були великими – 38 500 чоловік, проте Наполеон так і не спромігся її розгромити¹.

* *Белая Ольга Миколаївна* – кандидат історичних наук, начальник відділу інформації та використання документів Державного архіву Київської області.

Одним з тих, хто вижив у битві та дійшов до переможного кінця війни був юний випускник Пажеського корпусу прапорщик Микола Панаєв. За мужність та героїзм, виявлені під час Бородінської битви, прапорщик М. І. Панаєв нагороджений орденом Святої Анни 4-го ступеня².

У Державному архіві Київської області (далі – Держархів Київської обл.) зберігаються формулярний список³, родовід⁴, анкетний лист та ескіз пам'ятника⁵, поставленого на могилі Миколи Івановича Панаєва. Ці документи були виявлені під час виконання запитів. Спочатку випадково – ескіз і анкетний лист надмогильного пам'ятника М. І. Панаєву, а далі – вже цілеспрямовано – інші документи.

З формулярного списку від 4 травня 1855 р. дізнаємось, що Микола Іванович Панаєв пройшов великий бойовий шлях – від прапорщика до генерал-майора, коменданта міста Києва та Києво-Печерської цитаделі. Неодноразово брав участь у бойових походах, за зразкову службу нагороджувався орденами (Святого Володимира 3-го та 4-го ступенів, трьома орденами Святої Анни 4-го ступеня), ювілейними знаками за відповідну кількість років зразкової служби, грошовими винагородами, земельними наділами. Був щасливим в особистому житті – з дружиною, донькою колезького асесора Генрієтою-Вільгельміною, мав шістьох синів, які наслідували батька – стали військовими, та чотирьох доньок. За зразкову службу та ордени 26 липня 1840 року рішенням тимчасового присутствія Герольдії його прізвище внесено до 3-ої частини родовідної книги дворян Санкт-Петербурзької губернії. Пізніше у Київському дворянському депутатському зібранні був затверджений у дворянстві за заслуги батька його син Павло Миколайович Панаєв⁶.

Помер герой Вітчизняної війни 1812 р. М. І. Панаєв у Києві 4 листопада 1855 р. і був похований на території Видубицького монастиря. Проте могила та пам'ятник на ній не збереглися, а дізнатися про дати життя видатної людини та зовнішній вигляд пам'ятника на могилі можна тільки завдяки документам. Анкетний лист та ескіз пам'ятника, виконані співробітником художньої секції підвідділу мистецтв Київського губернського відділу народної освіти М. Ільїною 20 червня 1919 року⁷, збереглися у відповідному фонді Державного архіву Київської області.

Микола Іванович Панаєв помер через 43 роки після того, як російський імператор Олександр I видав указ вдячності народу-переможцю, розісланий до всіх губерній імперії: "... почитаем за долг и обязанность сим нашим всенародным объявлением изъяснить пред целым светом благодарность нашу, и отдать должную справедливость храброму, верному и благочестивому народу Российскому... Печатан в Санкт-Петербурге при Сенате ноября 4 дня 1812 года"⁸. Ця вдячність російського імператора адресувалася і йому – Миколі Панаєву, і всім іншим, хто звільнив від ворога рідну землю.

¹ Інтернет-сайт: www.notabene.ru/history/1812.html

² Державний архів Київської області, Ф-782, оп. 1, спр. 8657, арк. 16.

³ Там само, арк. 15–16зв., 18–19зв., 21зв.–22.

⁴ Там само, оп. 2, спр. 421, арк. 242–243 зв.

⁵ Там само, ФР-142, оп. 1, спр. 191, арк. 2–2 зв.

⁶ Там само, Ф-782, оп. 2, спр. 421, арк. 242–243 зв.

⁷ Там само, ФР-142, оп. 1, спр. 191, арк. 2–2 зв.

⁸ Там само, Ф-2, оп. 3, спр. 2483, арк. 1 зв.

Ескіз пам'ятника на могилі героя Вітчизняної війни 1812 року
генерал-майора М. І. Панаєва.

Держархів Київської обл., ФР-142, оп. 1, спр. 191, арк. 2.

Анкетний лист

На ім'я Панаєва Миколай Іванович

На кладовищі Князь-Борисівському

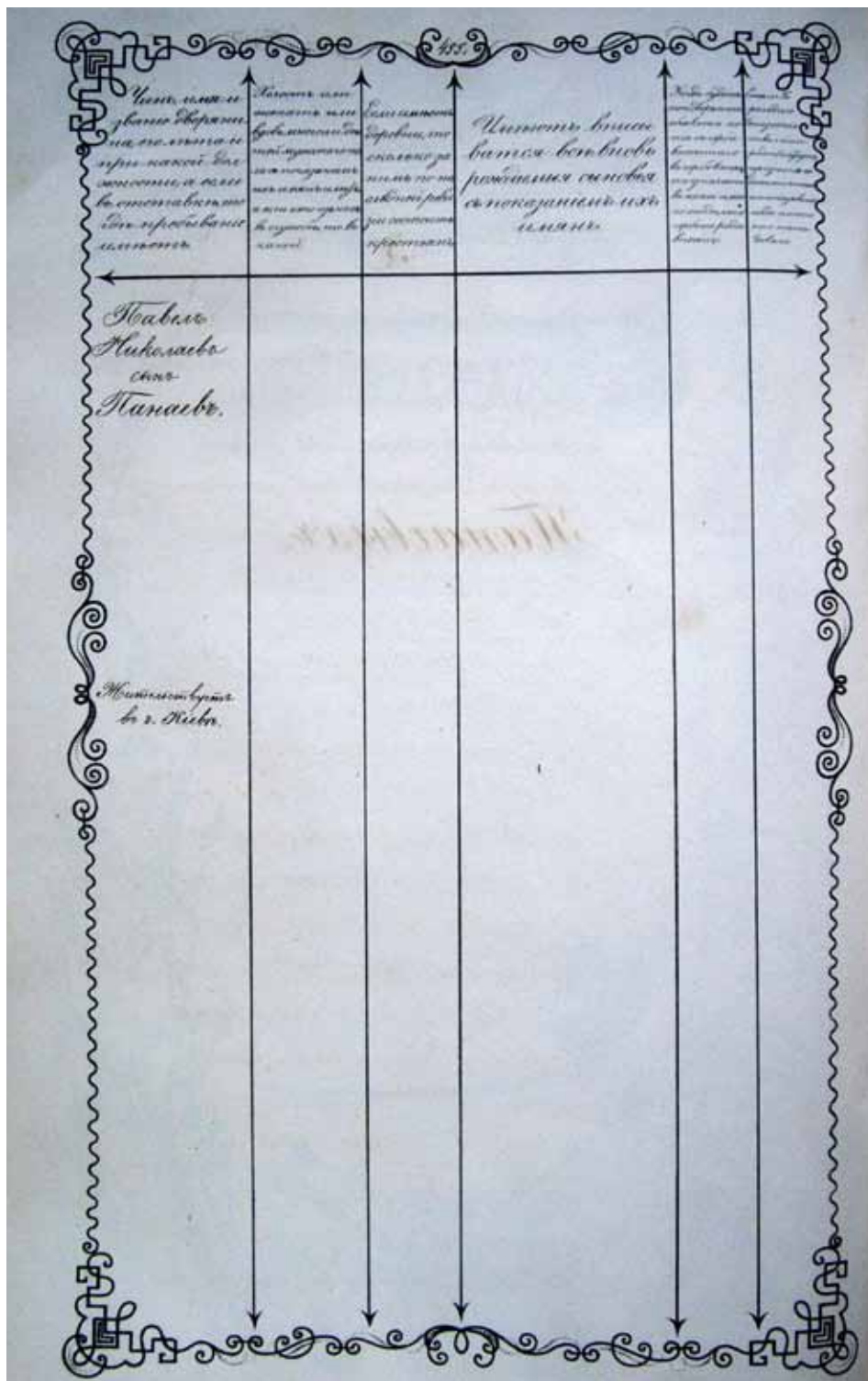
Місцевість	На селі, біля Фронтальної вулиці в селі 3х5 мш широким дозором у вулиці між Фронт. Козь.
Ваніть в порядку	Миколай Іванович Панаєв, майстер, Урядовий майстер, народився 1896, Козь смертний 1953, 4 листопада 51 року.
Ким пам'ятник	Стиль архітектури невідомий
Матеріал сел	Дуб, гранітний в основі сел
Опис сел визначення пам'ятника	Пам'ятник представляє собою 4-го. висотою на високій базі, камінь утворює кам'яні ступіни з акротерієм (серед. вершину тріска ступінь) висотою на 14 см Фронтонних декоративних з акротерієм - камінь. На селі кам'яні на двох селі селі селі Уряд з Фронтальної Камінь
Табличка	На восточній селі. Стиль. Камінь установлено над Панаєвим, на восточній селі селі селі селі
Напис	Уряд, даний, селі, селі, селі, селі пам'ятник селі селі селі селі
Врада	
Відомості селі	
Час встановлення	1956-7
Висота	4 м
Стиль	Камінь

Анкетний лист з описом пам'ятника на могилі героя Вітчизняної війни 1812 року генерал-майора М. І. Панаєва.

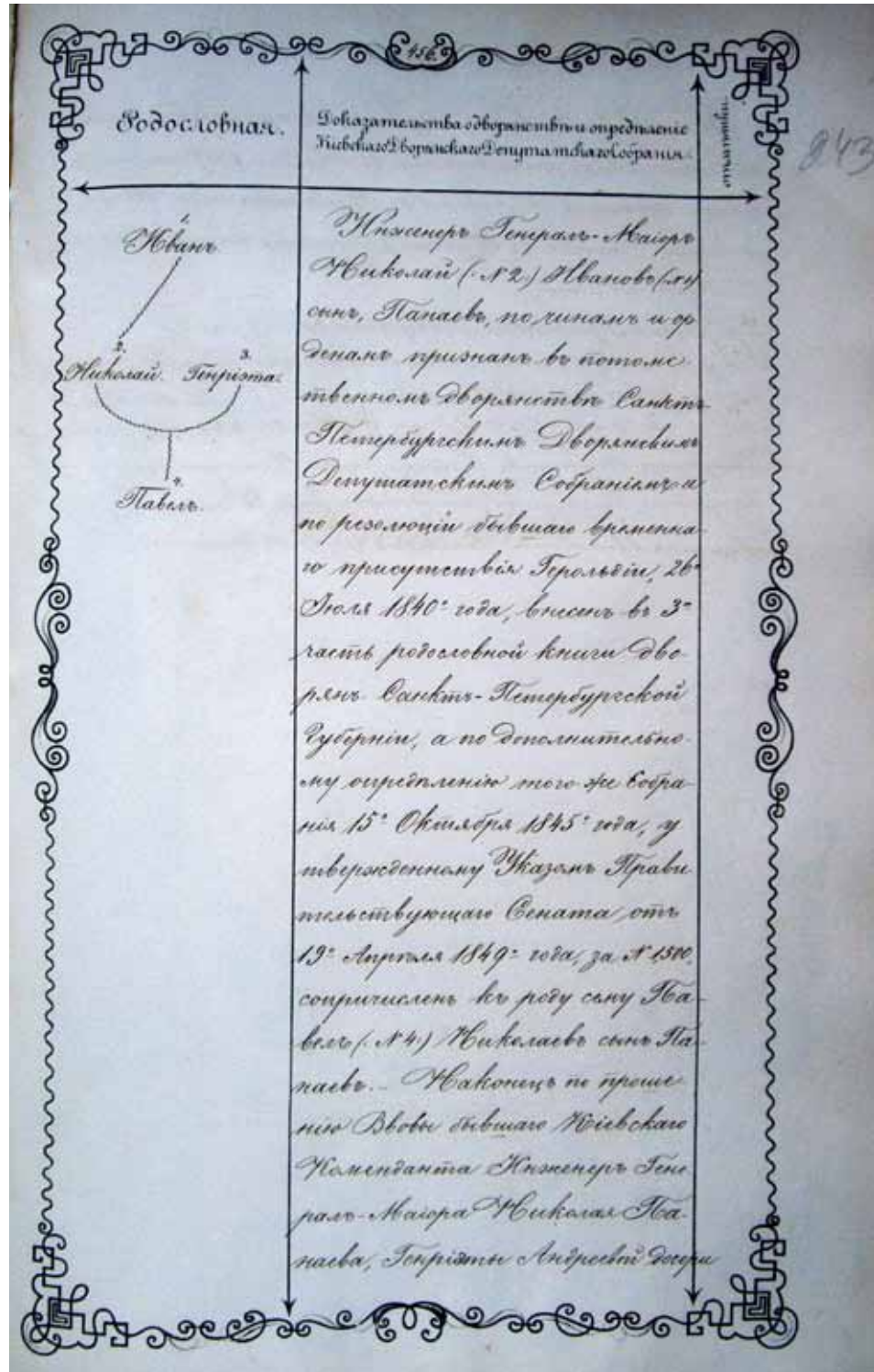
Держархів Київської обл., ФР-142, оп. 1, спр. 191, арк. 2 зв.

Родовід дворян Панаєвих. 1857 рік.
Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 2, спр. 421, арк. 242.

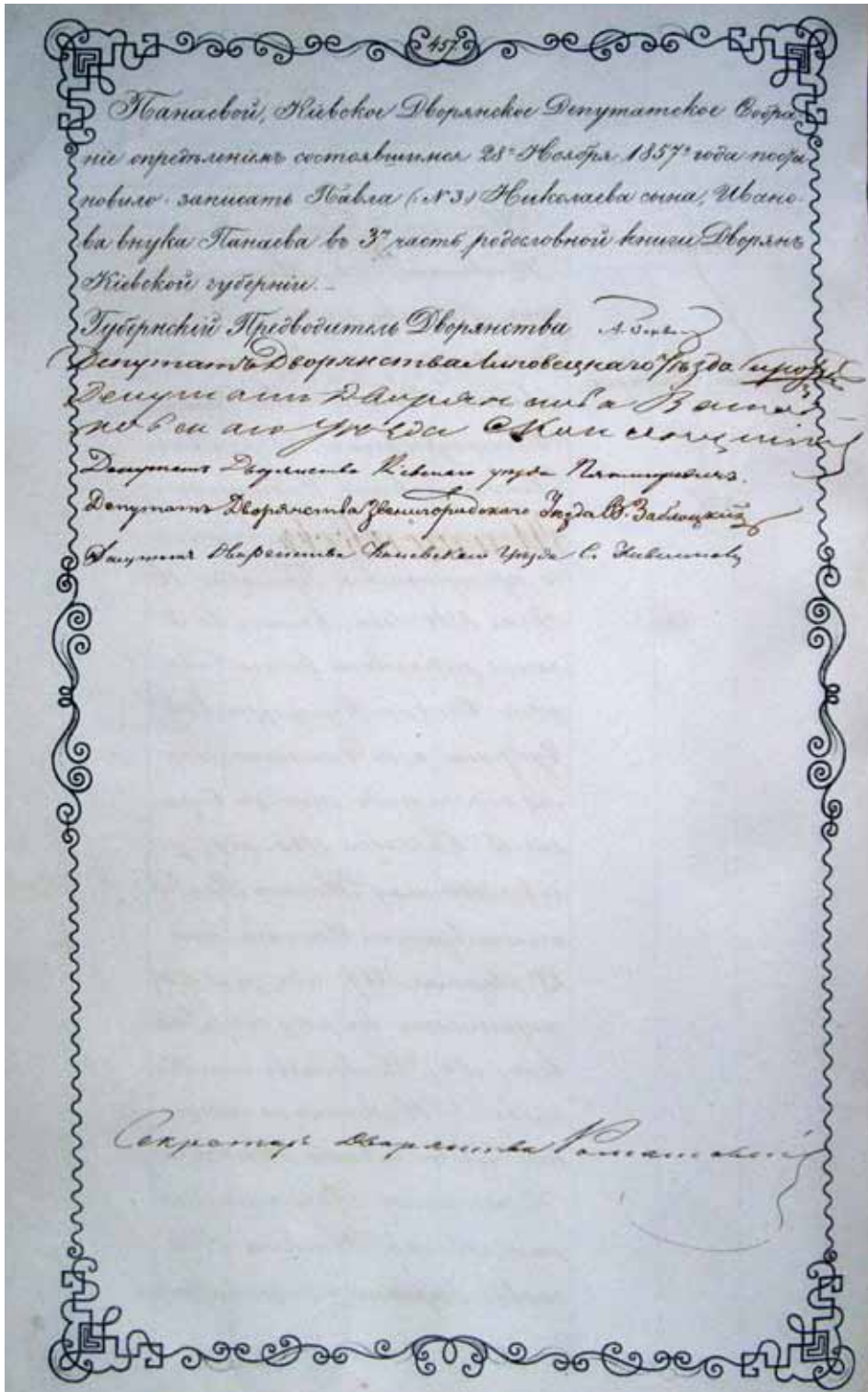

Родовід дворян Панасюк. 1857 рік.
Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 2, спр. 421, арк. 242 зв.

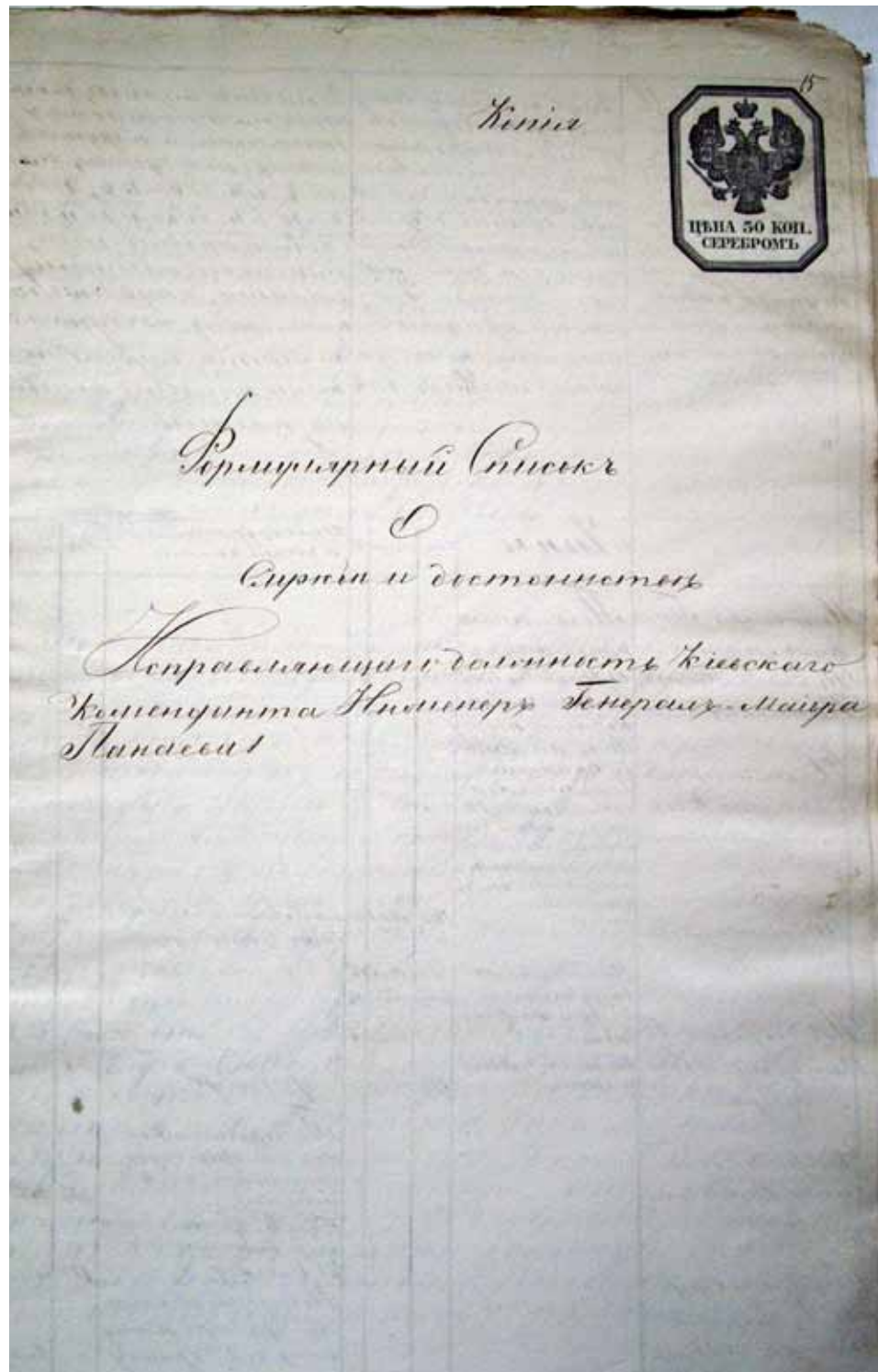

Родовід дворян Панаєвих. 1857 рік.

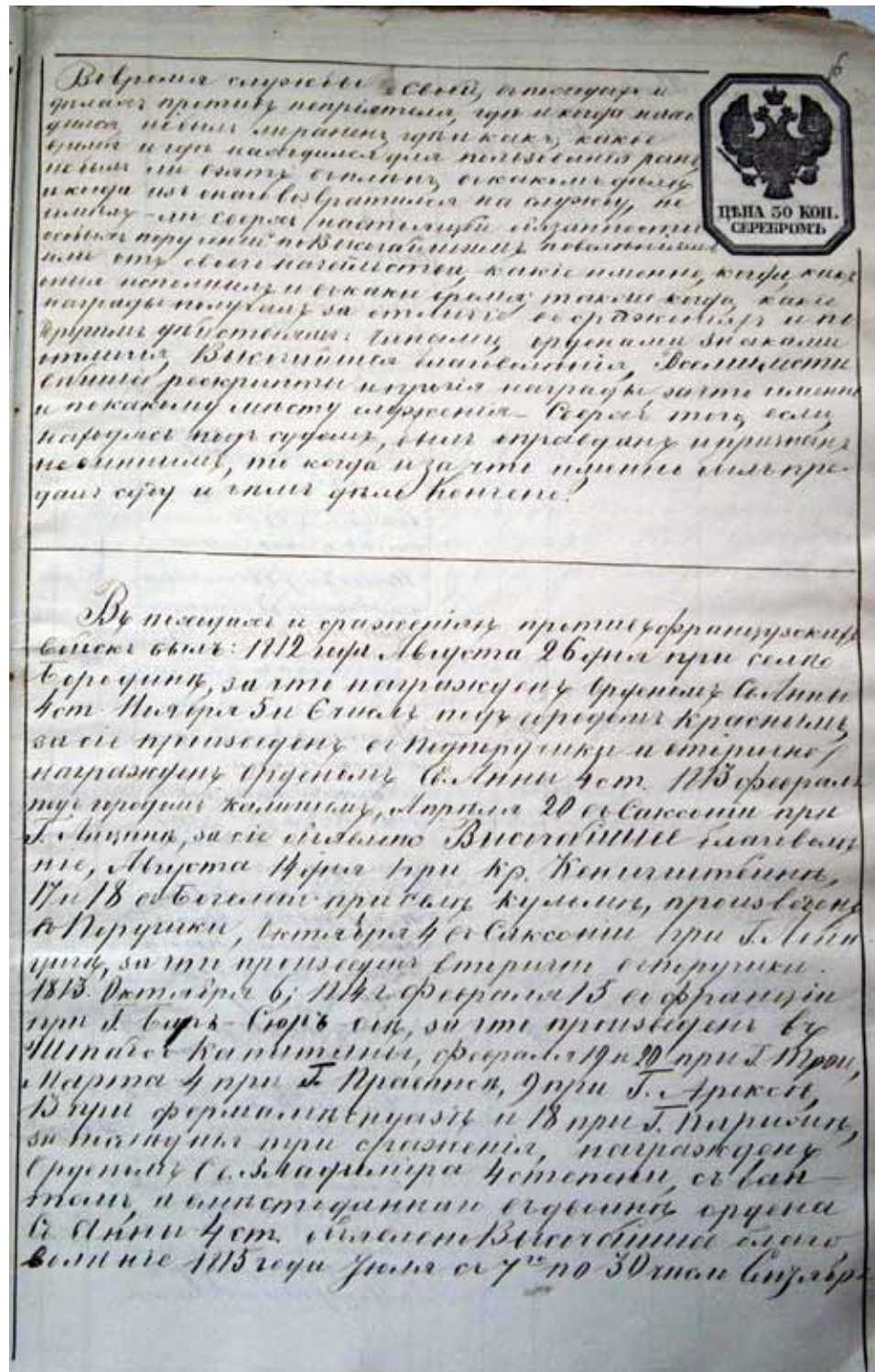
Держархів Київської обл., Ф-782, оп.2, спр.421, арк.243.

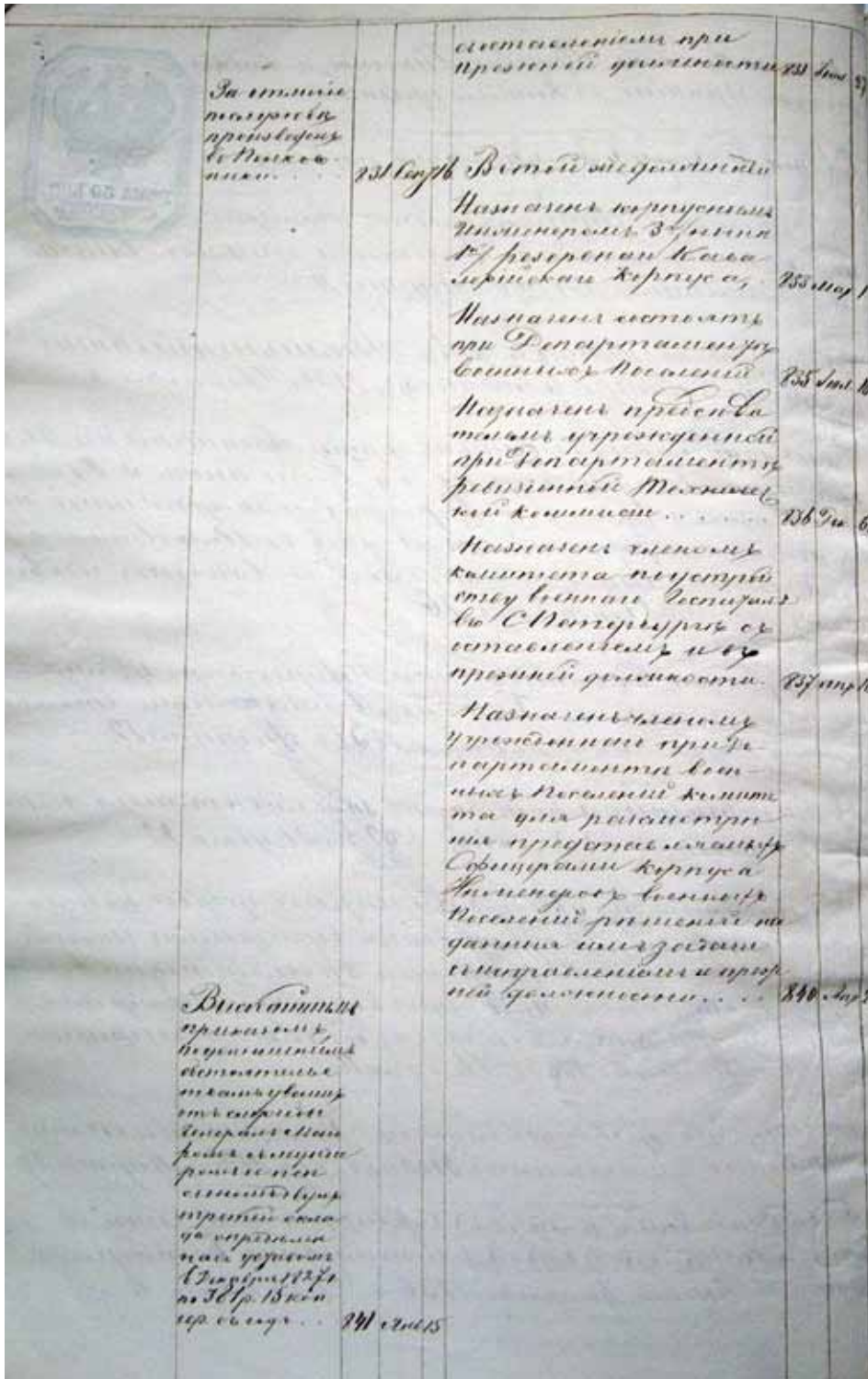
Родовід дворян Панасвих. 1857 рік.
 Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 2, спр. 421, арк. 243 зв.

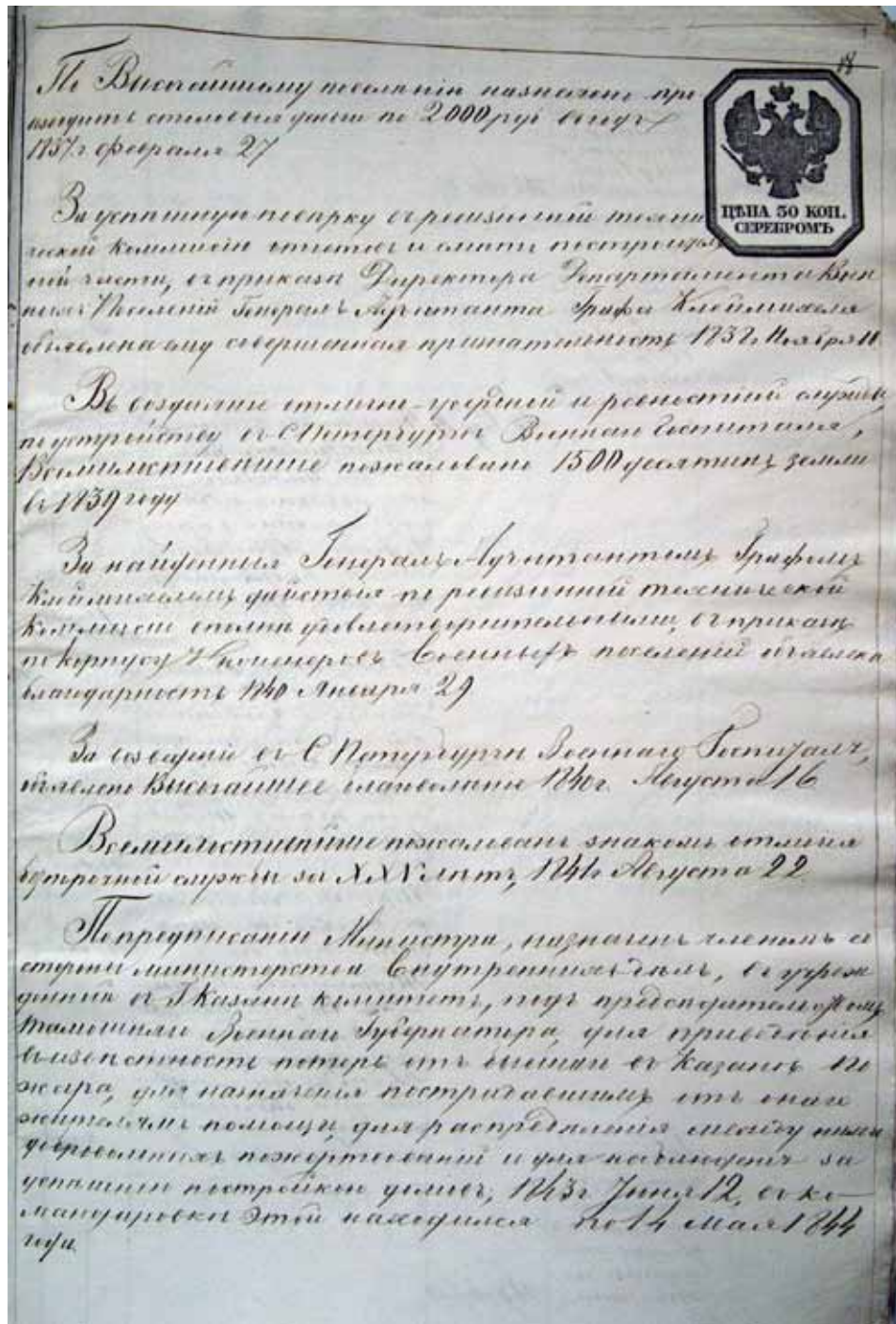
Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаєва. 4 травня 1855 року.
Держархів Київської обл., Ф -782, оп.1, спр.8657, арк. 15.

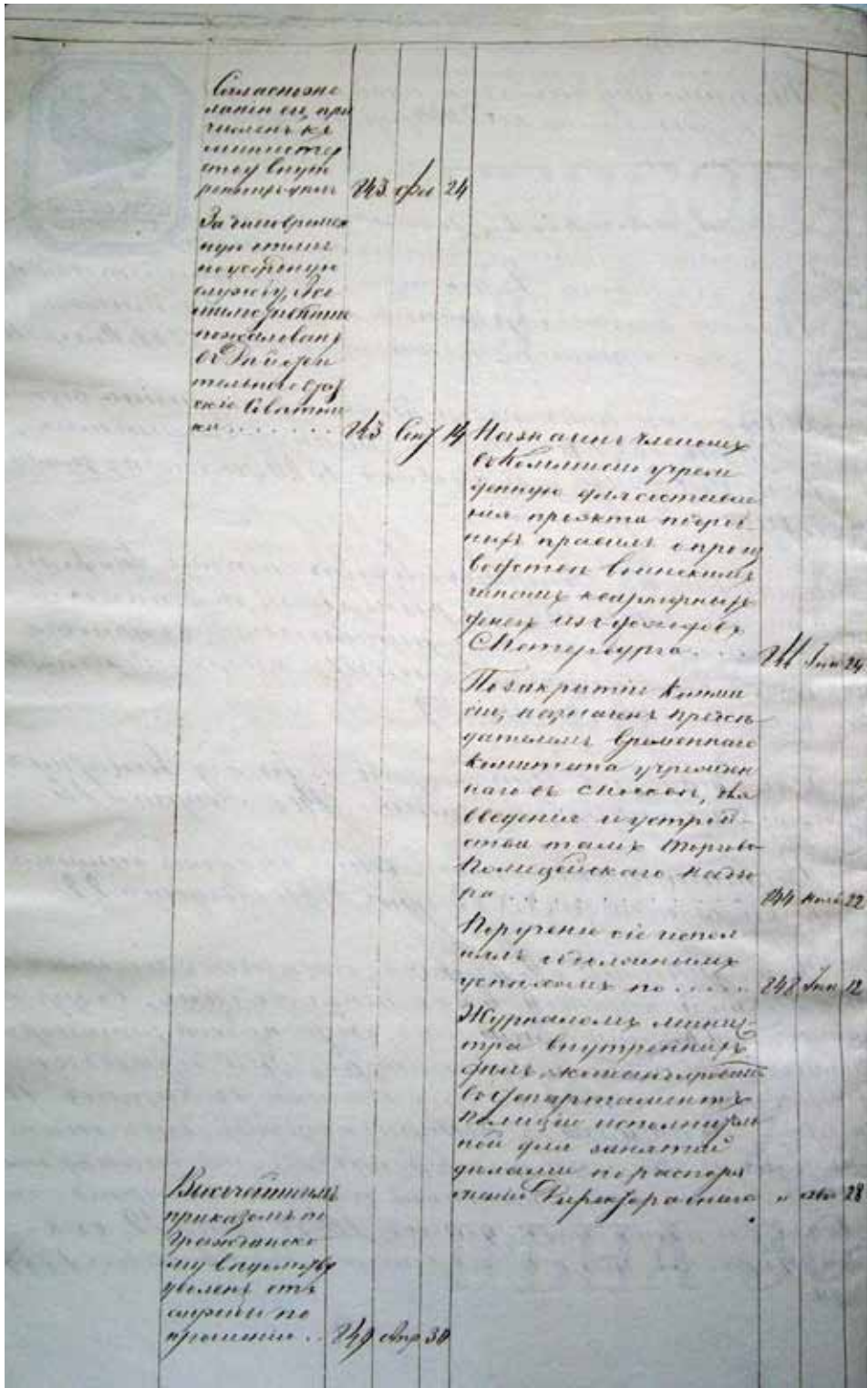
Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаєва. 4 травня 1855 року.
Держархів Київської обл., Ф -782, оп. 1, спр. 8657, арк. 16.

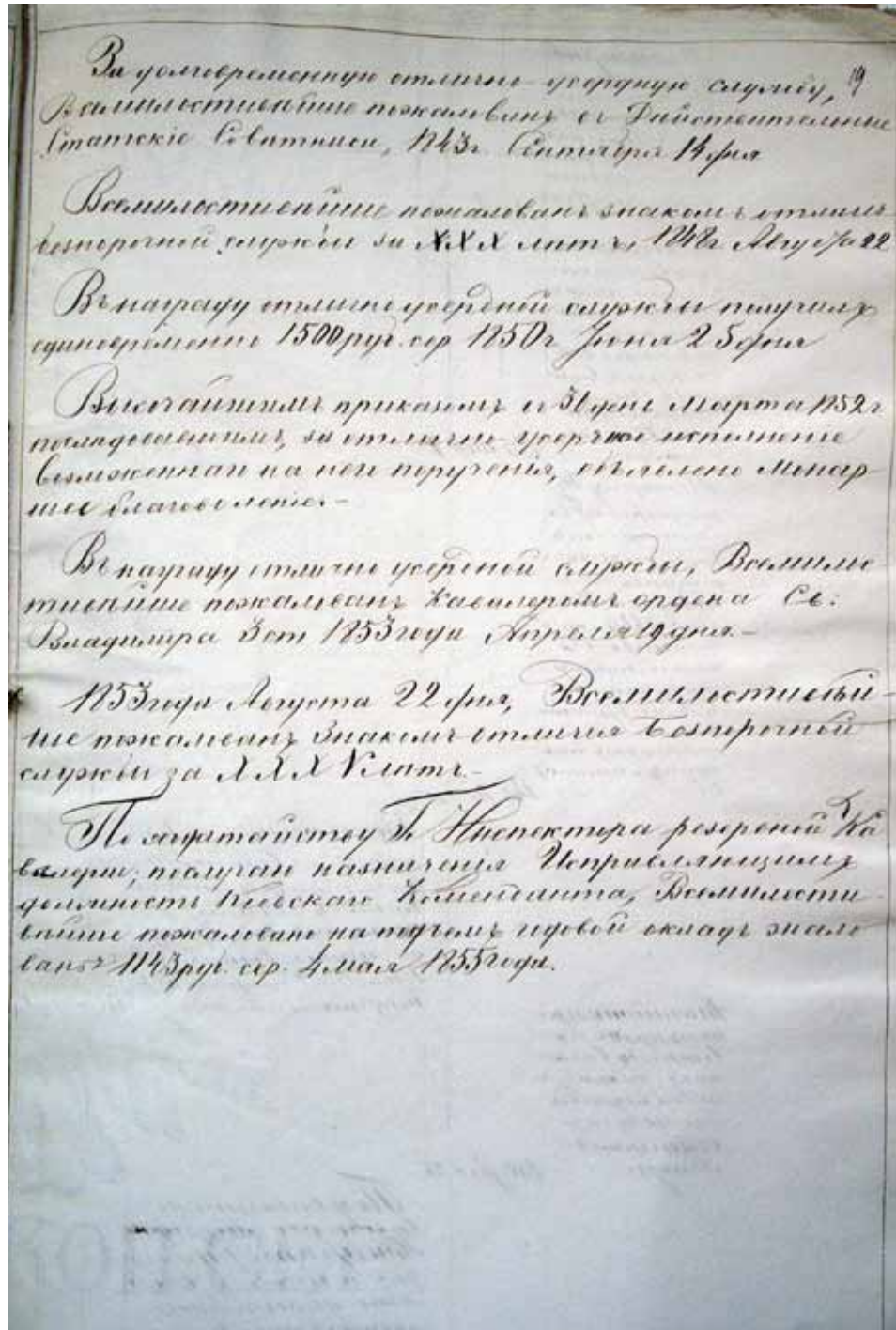
Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаєва. 4 травня 1855 року. Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 1, спр. 8657, арк. 16 зв.

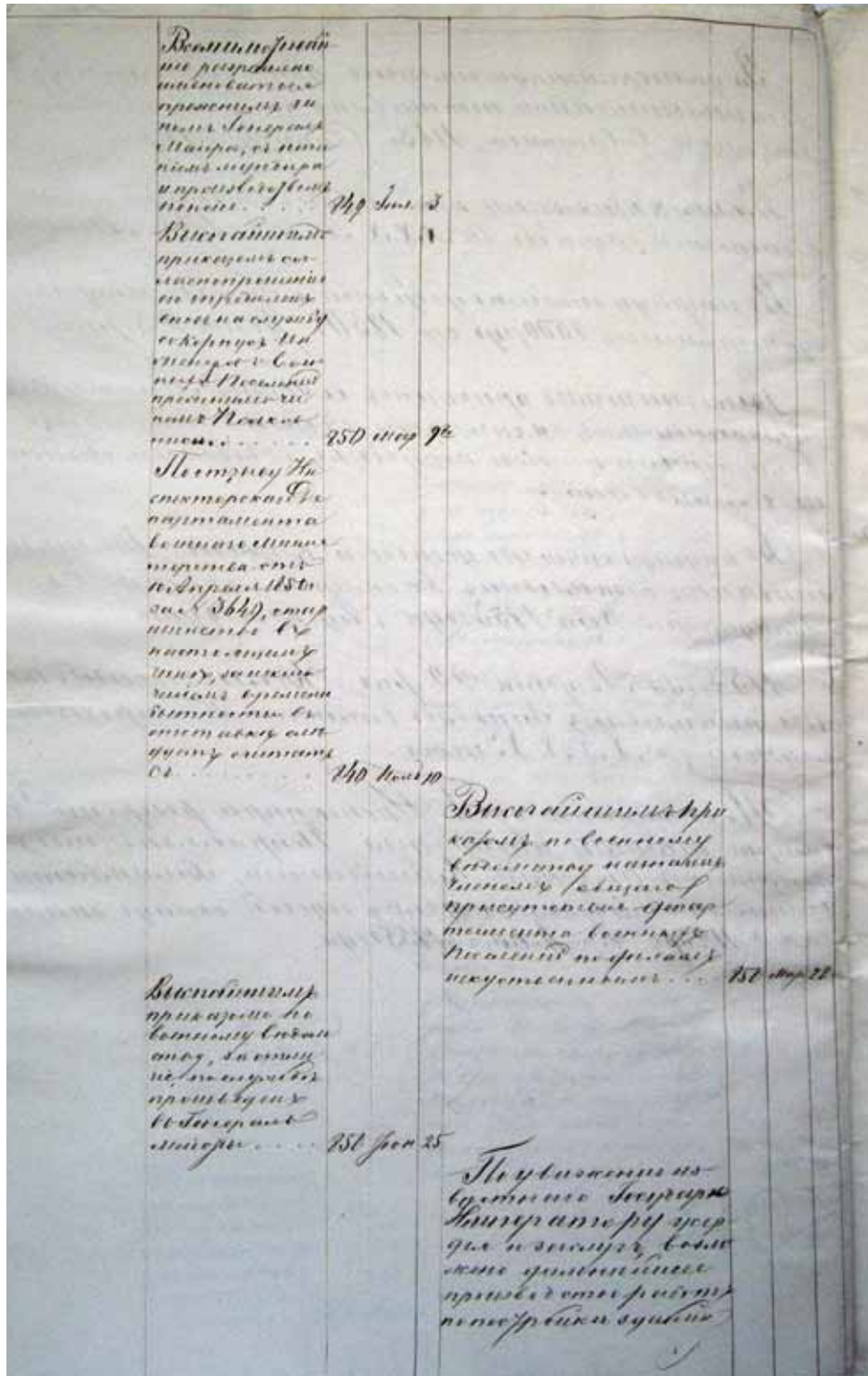
Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаева. 4 травня 1855 року.
 Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 1, спр. 8657, арк. 18.

Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаєва. 4 травня 1855 року.
Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 1, спр. 8657, арк. 18 зв.

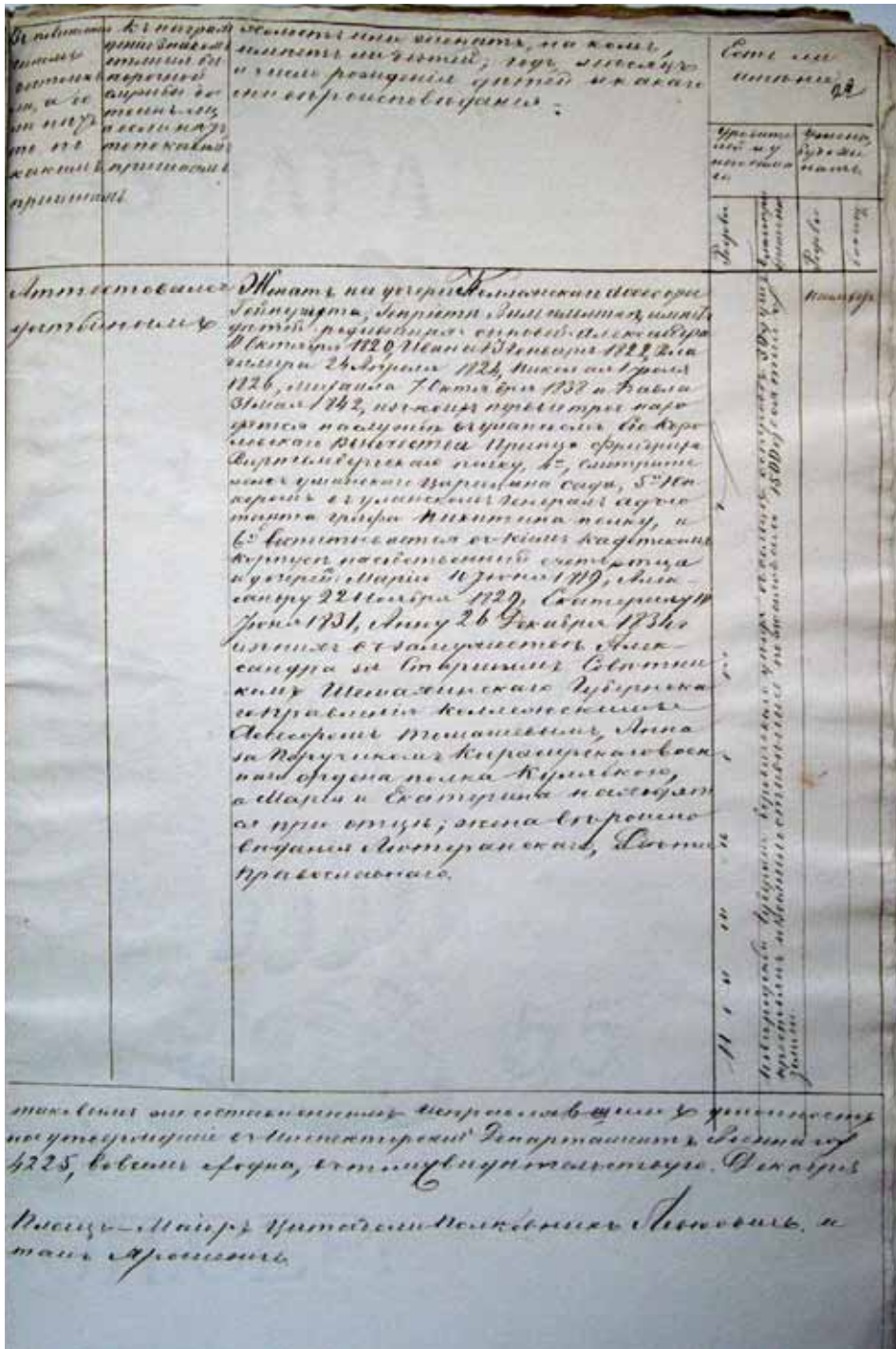
Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаєва. 4 травня 1855 року.
 Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 1, спр. 8657, арк. 19.

Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаєва. 4 травня 1855 року.
 Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 1, спр. 8657, арк. 19 зв.

<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>	<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>	<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>	<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>
<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>	<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>	<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>	<p>Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>
<p>Умовно-вільно... Відомості про особу вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років вступивши в службу в 1812 році в 15 років</p>			

Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаєва. 4 травня 1855 року. Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 1, стр. 8657, арк. 213в.

Формулярний список про службу генерал-майора М. І. Панаева. 4 травня 1855 року. Держархів Київської обл., Ф-782, оп. 1, стр. 8657, арк. 22.

Впервые публикуются ранее неизвестные документы о герое Отечественной войны 1812 года Панаеве Николае Ивановиче (1794–1855), генерал-майоре, в последние годы жизни – коменданте города Киева и Киево-Печерской цитадели, выявленные в архивных фондах Государственного архива Киевской области “Киевское губернское дворянское депутатское собрание”, “Киевский губернский отдел народного образования (Губоно)”.

Ключевые слова: Панаев Николай Иванович; Отечественная война 1812 года; дворянская родословная; формулярный список; Государственный архив Киевской области.

There are published for the first time unknown documents about Panaev Mykola Ivanovych (1794–1855), the Hero of the Patriotic War of 1812 year, the general-major, the former commandant of the Kyiv City and the Kiev-Pechersk citadel from the archival fonds “Kyiv Provincial Noble Parliamentary Assembly”, “Kyiv Provincial Department of the Public Education” (Hubvno).

Keywords: Panaev Mykola Ivanovych; the Patriotic War of 1812; the noble pedigree; the data list; the State Archives of Kyiv Oblast.